

A landscape photograph featuring a pond in the foreground, surrounded by tall reeds and grasses. In the background, there is a grassy hill with a line of trees under a clear blue sky. The text is overlaid in white, bold font.

**Forenkling i
sagsbehandling
vedrørende
forvaltningen af
søer og damme
i det åbne land.**

En dispensationssag

Teknik & Miljø
Skovløkken 4, Tejn 3770 Allinge

Kenneth Nimb Hansen
Søndre Lyngvej 3
Klemensker
3782 Klemensker

Bornholms Regionskommune
Teknik & Miljø
CVR: 26 69 63 48

5. januar 2016

J. nr. 01.05.08P25-0119

Dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 til oprensning af søer

Bornholms Regionskommune, Teknik og Miljø giver hermed dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 til oprensning af tre beskyttede søer beliggende på Søndre Lyngvej 3, 3782 Klemensker (matrikel 175 ke Klemensker).

Dispensationen gives på følgende vilkår:

- Oprensning må omfatte opgravning af mudder og plantemateriale ned til den gamle bund i søerne
- Oprensningen skal ske på en måde, så der i det omfang terrænet tillader det, efterlades flade lavvandede bredder i forholdet 1:5.
- Det opgravede materiale skal placeres på landbrugsjord i omdrift eller afleveres hos BOFA. Det må ikke spredes ud i et tykkere lag end 50 cm.
- Oprensningen skal foretages i perioden 15. september til 15. februar.
- Der må ikke udsættes eller fodres ænder i eller ved søerne.

Tilladelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt.

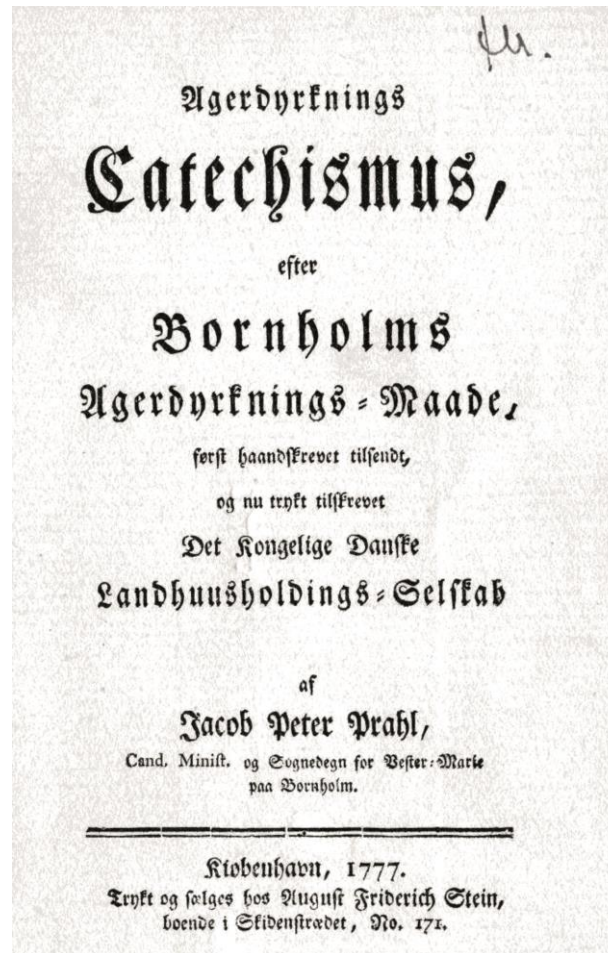
Sagsfremstilling

Kenneth Nimb Hansen (ejer) har i november 2015 henvendt sig til Teknik & Miljø med ønske om at søge dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 til at oprense tre søer beliggende på sin ejendom på Søndre Lyngvej 3, 3782 Klemensker. Søerne ses på nedenstående kortudsnit. Søerne er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3. Dette betyder, at der ikke må ændres i tilstanden af søerne, med mindre der er givet dispensation. Oprensning kræver derfor en dispensation.

Damme i kulturhistorisk perspektiv

Dammedynd en vigtig ressource

Ja, dammedynd en livsvigtig ressource

210. Hvad er der at merke til bedste Fordeel ved Husenes Reparation?

Leer: Arbejdet bør gøres strax efter at Sæden er lagt, i det ringeste for St. Hans-Dag, om det er mueligt; thi da kan det faae sin fuldkomne Tørrelse, og holder sig siden ikke fugtigt. Tagene bør stoppes og forsees med Ryning. Men nye Straa-Lag er bedre Fordeel at lægge om Efterhøsten, naar Halmen er nye, thi da er den drevnere; men den bør være vel tørret, thi er der ringeste Kierne udi, da trækker Slæder, og andre Fugle mange Straaer vel, og derved forderve Taget; Muis og Rotter tør da og indfinde sig. I det Straa-Lag som lægges om Sommeren, setter sig Fluer og andre smaa Insekter, hvor- efter Fugle siden søge, til Tagets Ruin. Halmen er da og udron, og Tagkæppene blive ikke saa langvarig stærke, som hugges om Sommeren da Bæddke er dert, som de der hugges om Efterhøsten.

211. Hvad Avls-Redskaber angaaer, dertil er vel ikke nogen vis Tid bestemt, at anskaffe samme?

Det er nødvendigt, at hvad man kommer til at fattes, det maae igien anskaffes, paa hvad Tid det end er; men saa bør man have Træ-Sommer opslugget dertil i Beredskab, helst til Plov og Harve, som ikke længe kan undværes ved Vaartiden. Enhver forsigtig Avlsmand kiender det nok, og lader det behøvende forfærdige i Tide. Man plejer at sige, man skal lade arbejds Slæde om Sommeren og Vogne om Vinteren, det er, betids.

212. Hvad er at merke ved Dammenes eller Vand-Steders Krenselse?

Til Dammenes eller Vand-Steders Krenselse, som ere epsspildte med Dynd, bør udvælges den rette Tid

Tid paa Aaret, som er strax efter at der er indhøstet. Man seer da først at faae Vandet reent ud af Dammen, enten ved at grave en Kende, hvor der er Græsb, eller og eser det ud, som i Almindelighed skeer, med en stor Skovl, hvilken bindes i et Kæb, imellem toende opreiste Stavre, da en Karl kan med Behændighed udese nogle Hundrede Tønder Vand paa en kort Tid. Naar Vandet er borte og det seer ud til Tørrevejr, kan man lade Dynden staae i Dammen et Par Dage, at den kan blive fastnet: saa kan man ese den paa Fjelle-Vogne med dertil indrettede Forker eller Skovler. Dynden lægges paa Byg-Agrenen i Kasse-Hobe, nogle Skridt fra hinanden, som siden spredes paa Ageren, hvorefter væver skion Sæd, alt efter Dyndens Fædme; og kan man i god muelsandagtig Jord med Fordeel faae Rug i god Dam-Dynd. Men den Dynd, som er sandagtig og mørk, forderver Jorden mere end den forbedrer den. Hvor der er bekvemme Opkørsels-Steder, bruger man Dynd-Slæber til at udkjøre Dynden med, hvilke ere forskjellige indrettede; en Deel ere med Bund udi, andre uden Bund. De ere indrettede som en Slæde, men gandske korte, omtrent paa 2 Mens Længde, og ligesaa i Bredden, indrettede til een eller to Heste; dermed kjøres ud i Dammen, da Slæben holder sig selv strax med Dynd, som opkjøres paa Ageren, og der giver sig selv ud af Slæben, naar den er uden Bund, men er der Bund i Slæben, da er Gæsken indrettet til at trække op, og da maae Dynden udhælpes med en Skuffe. Det er vel maageligere at kjøre Dynden ud med Slæbe, end paa Vogn, men man

Prahl 212: *Hvad er at merke til Dammes eller Vand-Steders Renselse?*

- Til Dammenes eller Vand-Steders Renselse, som ere opfyldte med Dynd, bør udvælges den rette Tid paa Aaret, som er strax efter at der er indhøstet. Man søger da først at faae Vandet reent ud af Dammene, enten ved at grave en Rende, hvor der er Fraløb, eller og øser det ud, som i Almindelighed skeer, med en stor Skovl, hvilken bindes i et Reeb, imellem tvende opreiste Stavre, da en Karl...

Prahl 212,2:

- kan med Behændighed udøse nogle Hundrede Tønder Vand paa en kort Tid. Naar Vandet er borte og det seer ud til Tørrevejr, kan man lade Dynden staae i Dammen et Par Dage, at den kan blive fastnet: saa kan man øse den paa Fjelle-Vogne med dertil indrettede Forker eller Skovler. Dynden lægges paa Byg-Agrene i Læsse-Hobe, nogle Skridt fra hinanden, som siden spredes paa Ageren, hvorefter vokser...

Prahl 212,3:

- ...skiøn Sæd, alt efter Dyndens Fedme; og kan man i god muldsandagtig Jord med Fordeel saae Rug i god Damdynd....

Kunstgødning afløser dynd som gødning
- dammene får en ny funktion: deponi for
sognekommunernes affaldsbortskaffelse

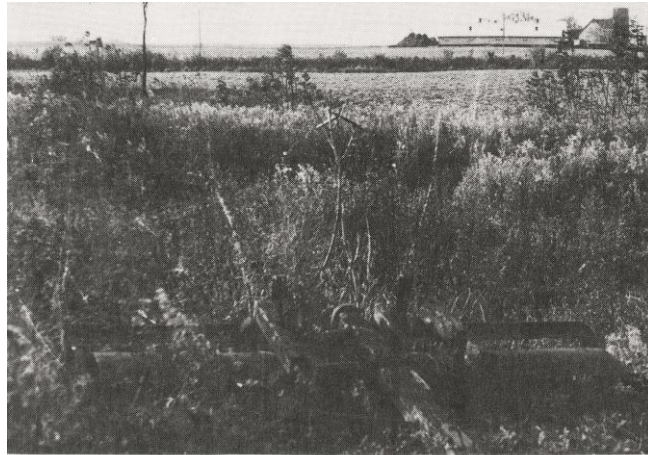
Damme gror til med dunhammer, der breder sine rodkager ud på lavt vand - en **invasiv art** i lavvandede damme

Damme ligger i vejen for fremskridtet – landbrugets strukturudvikling

Så, naturfolk bliver bekymrede, 1981

Er der forsvundet over 1000 vandhuller på Bornholm?

en strømpil af et projekt.

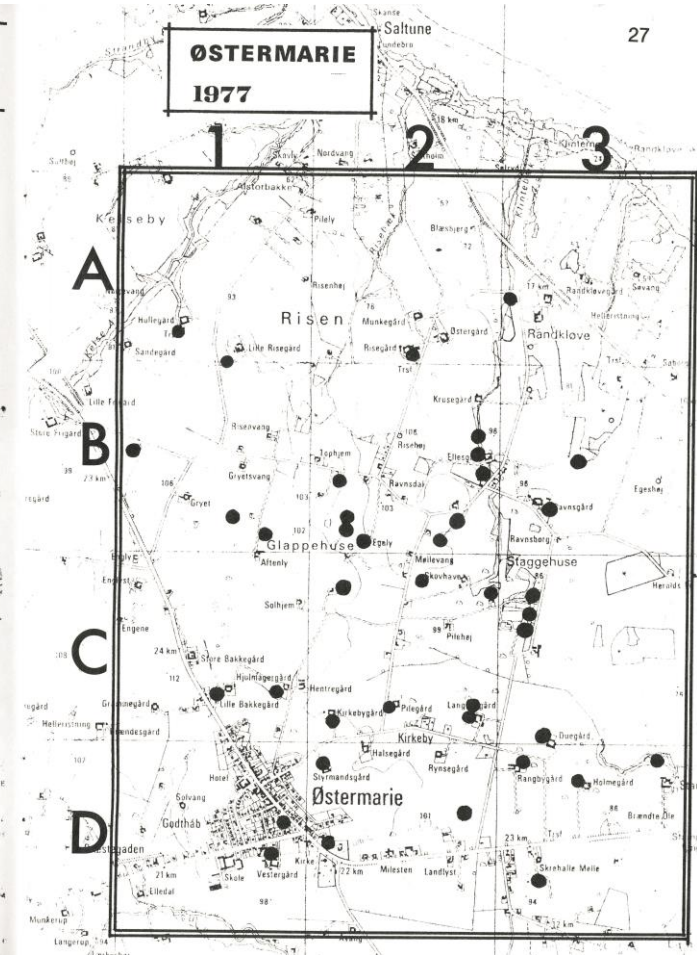
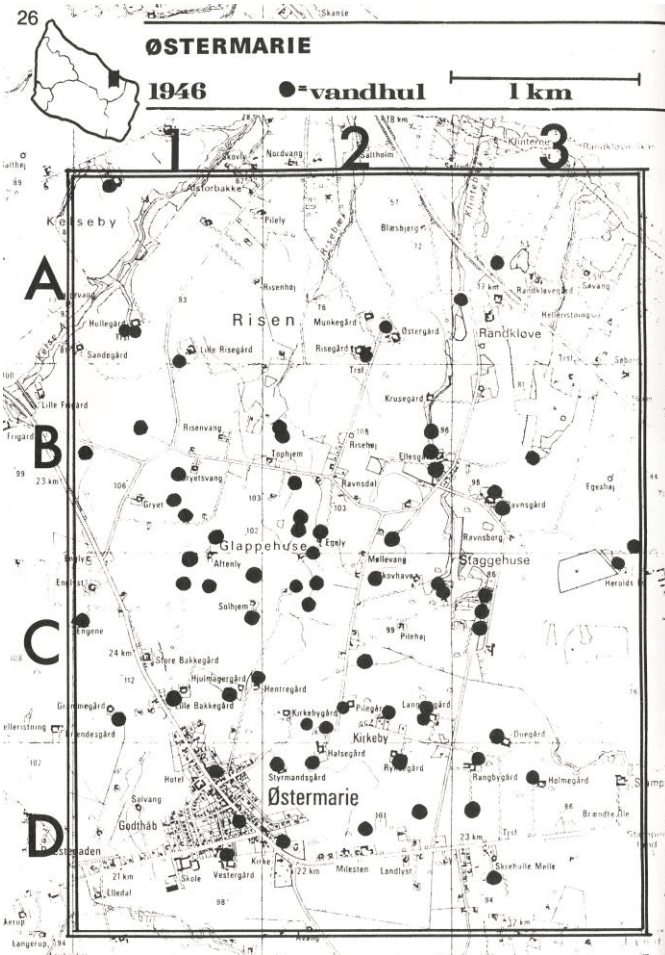
På mit 9/10 klasse biologihold talte vi i foråret 1980 om de kommende fredninger af Danmarks padder og krybdyr og kom herunder ind på frøers, tudsers og salamandres muligheder for at overleve og sætte nye generationer i verden i østermarie. For hvad nytter nok så mange fredninger,

For 5 år siden levede her frøer, fugle og vandinsekter! Hvad der var hullet i A3 i dag. Foto: L. Trolle

hvis man ikke samtidig giver dyrene eller planterne mulighed for at leve.

For at undersøge disse muligheder besluttede en del af holdet (Henrik Kofoed Hansen, Palle Holm, Michael Kofoed, Henrik Brandt Nielsen og Michael Sonne, som herved takkes for energisk indsats) at ville lave en hurtig undersøgelse af et udvalgt område af Østermarie sogn.

Artikel i Fjælstaunijn 1981

Beskyttelsen af øens af damme

- Indtil 1978 ingen beskyttelse!
- Naturfredningslov i 1978: damme $> 1000\text{m}^2$
- Naturfredningslov i 1984: Damme $> 500\text{ m}^2$
- Naturbeskyttelseslov i 1992: Damme $> 100\text{m}^2$

Erhvervsrådet trådte til

- 1983: 140.000 kr. for at 4-5 arbejdsløse kunne rydde op omkring damme
- 1983: annonce i Bornholms Tidende om hjælp til oprensning: 150 ansøgninger på kort tid
- 1985: Kåre Fog afløste Kjeld Bo Larsen og udarbejdede en prioritering af ansøgningerne

Løvfrøen blev indikator for projektet

- 1985: Grøn Ø-midler:
 - a. damme,
 - b. vandløb,
 - c. klippeløkker
- 1989: Naturforvattningslov-midler
- 1995: Nordeas miljøfond

Nordeas miljøfondsmidler til restaurering af pattedamme

Store Myregård i Olsker

Store Myregårds dam slammets til, Falck hjælper til med at pumpe vand

Et en-meter tykt lag dynd og et tæt dække af Bredbladet dunhammer....

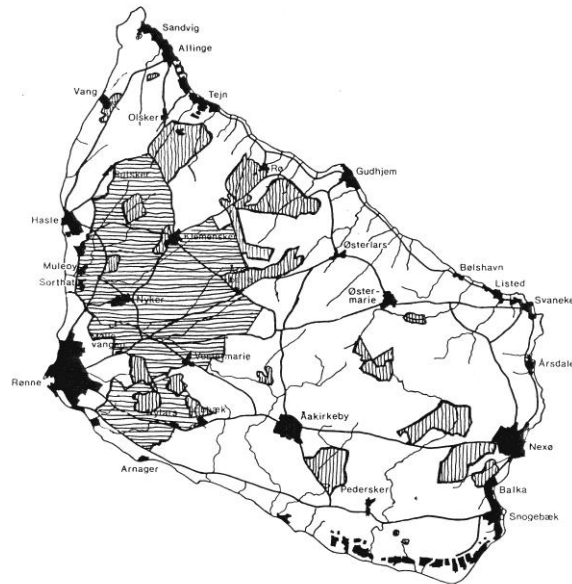

Dammen rensset op
og dynd kørt ud på bygmarken – men...

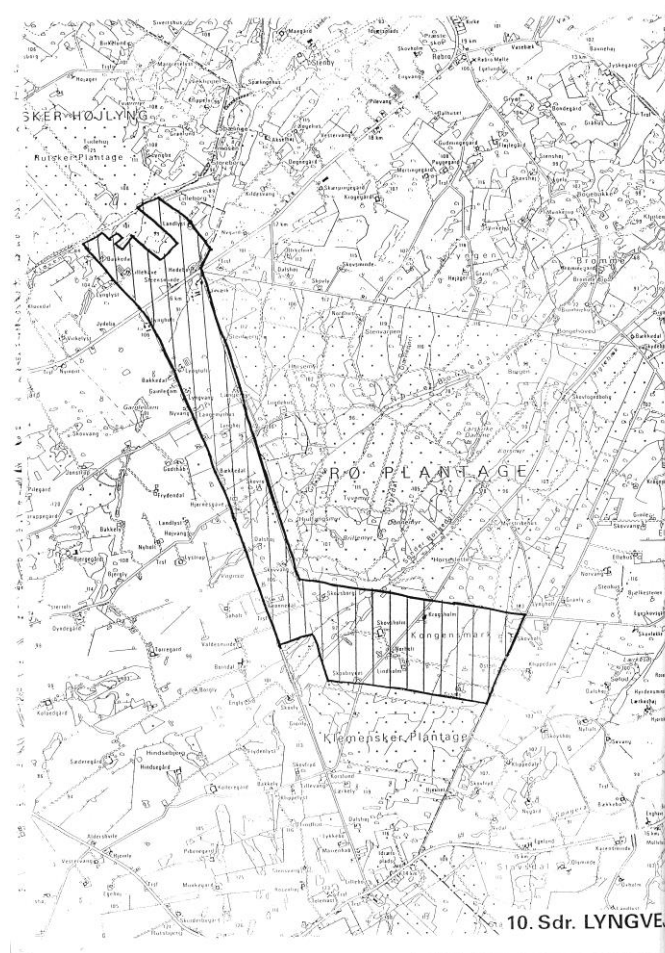

SFL

Særligt følsomme landbrugsområder på Bornholm 1994

Søndre Lyngvej – en god korridor for løvfrøer vest om Rø Plantage

Sdr. Lyngvej 3 – 1996

- gravet af Bornholms Amtskommune

Sdr. Lyngvej 3 – 1998, løvfrøer vandret ind 2001

Sdr. Lyngvej 3, 1999 - udtagning i 20 år til etablering af natur og skov

Søndre Lyngvej 3 2005, ny dam gravet ved Jagttegnsmidler

Søndre Lyngvej 3, 1996-dammen i 2005

Søndre Lyngvej 3, ansøgning om oprensning november 2015

- Ejers ansøgning november 2015
- BRK giver dispensation til oprensning 050116
- Klagefrist 4 uger, udløber 020216

- Men, hvis nogen klager, langt senere....

- Vilkår: oprensningen udføres før 150216
- - ellers efter høst 2016, 150916

Søndre Lyngvej 3 medio februar 2016

Bredbladet dunhammer, en invasiv art i ny dam på Fløjlegård i Rø, 1990

Fløjlegård 2001

Fløjlegård 2016

Kragelund i Lobbæk 1991

Kragelund 1991,2

Kragelund marts 2016

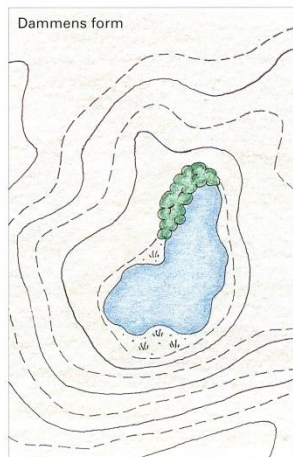
Dammene er gravet for at yde flora og fauna optimale betingelser

Sådan graver du en dam:

Hvor?

I fugtige lavninger på dyrkede marker. Det er en fordel, hvis dammen kan graves i nærheden af et læhegn, et stengærde, et vandløb eller et udyrket område.

Så kan dyr fra andre damme vandre langs disse til den nygravede dam. Læhegn og stengærder er også gode overvintringssteder for padder, krybdyr og insekter.

Hvordan?

Drænrør eller -grøfter må ikke have udløb til dammen, og der bør være en udyrket zone rundt om.

Rent vand er vigtigt for livet i søer og damme. Kommer der for mange næringsstoffer til vandet, vil alger og andemad lægge sig på overfladen som et tykt tæppe. Solens stråler kan ikke trænge igennem, og det betyder, at planter ikke vil kunne gro på bunden, og ingen smådyr kan leve her.

Opgiv ikke hvis den nye dam er fuld af fritsvævende trådalger de første år. Algerne kommer, fordi der frigøres en mængde næringsstoffer fra den friske jord, når dammen graves. De vil ofte forsvinde efter et par år, når rodfæstede vandplanter begynder at indvandre til dammen.

Hvilken form?

Dammens form skal følge terrænet, og bredderne skal bugte sig. Det dybeste sted bør højst være 1,5 m, og bredderne skal skråne jævnt - ikke stejlere end 1:5. Den opgravede jord skal jævnes ud i et tyndt lag eller helt fjernes.

De lavvandede områder skal være så store som muligt, da det er her, smådyr og padder normalt lever. Nogle store sten i søens lavvandede partier er fortrinlige siddepladser for dyr og fugle.

For at få dammen til at falde naturligt ind i landskabet er det vigtigt, at jorden ikke lægges op som en vold omkring den. Volden vil forhindre, at der naturligt etableres en zone med eng- og sumpplanter omkring dammen.

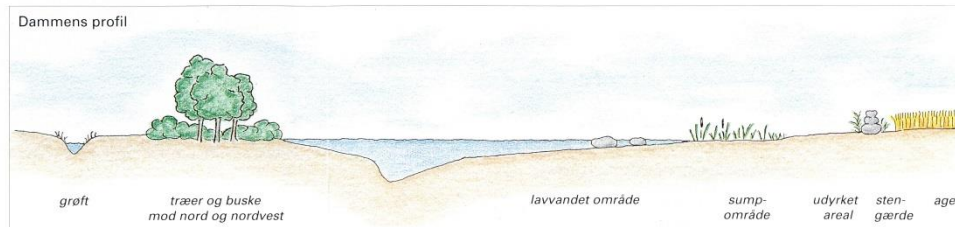
Hvilken vegetation?

Normalt vil der komme planter af sig selv omkring en nygravet dam i løbet af et par år.

Hvis køer, heste eller får græsser omkring den nygravede dam, vil der hurtigt indvandre en naturlig engvegetation, og viben og andre vadefugle vil kunne finde nye ynglepladser her.

Hvis der skal plantes træer eller buske ved dammen, bør det kun ske mod nord og nordvest. Det anbefales at plante arter som alm. hylde, hunderose, slåen, tjørn, rødelt, ask, eg og kirsebær, samt dem, der naturligt vokser i nærheden.

Der skal ikke plantes træer på de andre sider af dammen, for her vil de skygge og hindre en hurtig opvarmning af vandet om foråret.

Vejledning til oprensning, 1:

Skov- og Naturstyrelsen

Vejledning om naturbeskyttelsesloven - udgivet 1993

3.14. Foranstaltninger, der kræver dispensation

Efter lovens § 3 må der ikke foretages ændringer i tilstanden af de beskyttede naturtyper m.v.

Foranstaltningens karakter og virkning

Ved vurderingen af, om en foranstaltning kræver dispensation fra lovens § 3, skal der som hidtil lægges vægt på foranstaltningens karakter og især på den virkning, den har for området - det vil sige om foranstaltningen indebærer ændringer af området og dermed af naturtilstanden.

Vejledning, 2:...

- I princippet er således alle ændringer omfattet af forbudet efter § 3.
- Ændringens væsentlighed er af betydning, når det skal afgøres, om der kan dispenseres. Uanset dette er der dog en nedre grænse for, hvad der kræver dispensation.
- **Foranstaltninger kan være så perifere eller bagatelagtige, at de kan iværksættes uden dispensation.**

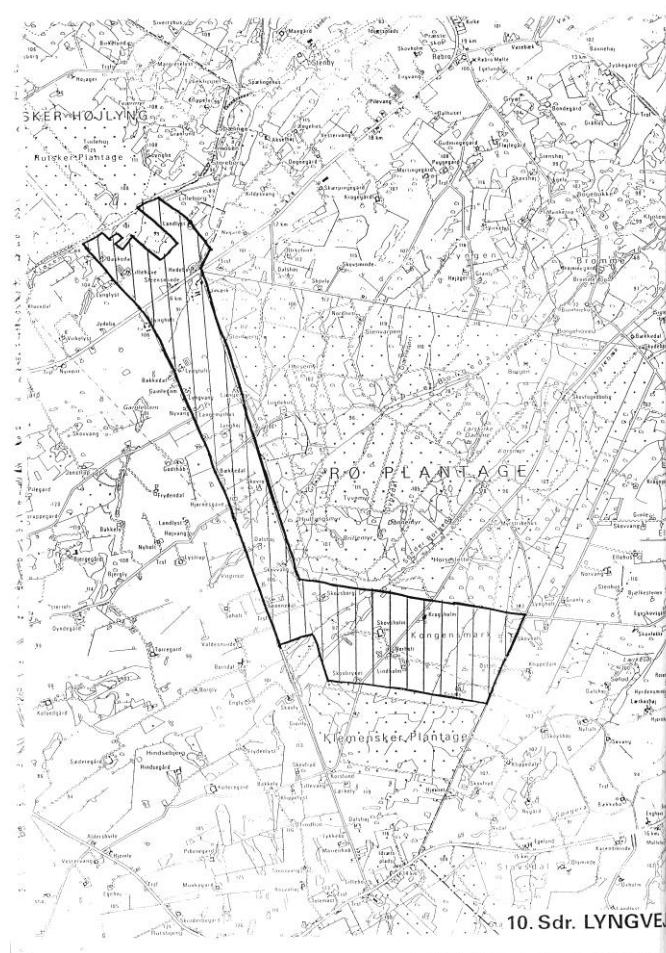
Ting udvikler sig ikke altid som man
ønsker sig det, NaturBornholm2006!

Efter lidt håndlugning, foråret 2007

Men, ulven kommer.....

Kleven 5, markdam med 11.5.2008 > 25 syngende løvfrøer, EU-habitatdirektivbeskyttede....

Ny ejer overtager på tvangsauktion

Destruktionen total og lovliggørende tilladelse fra vandløbsmyndigheden

Løvfrøernes bornholmske ynglesteder
skulle ellers være beskyttede???!!!

- **Habitatdirektivet**

- Habitatdirektivet fra 1992 (Rådets direktiv 92/43/EØF om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter med senere ændringer) forpligter EU's medlemslande til at bevare udvalgte naturtyper og arter, der er karakteristiske, sjældne eller truede i EU.

Ulven ligger stadig på lur...

Den store nabo kan købe den lille ud
og lægge arealet om til majs....

Bagatelagtig foranstaltning og forenkling af sagsbehandlingen

- Læg derfor ikke unødvendige hindringer i vejen overfor ”den lille”, der gerne vil selv.....
- Og lad ham oprense den 20 årige dam, gravet af amtskommunen i 1996, og
- de to damme fra 2005, gravet ved jagttegnsmidler, uden komplicerende og forhalende sagsbehandling....
- Lad os kalde det for **vegetationspleje**

Dam på Søndre Lyngvej 3 fra 1996

Dam på Søndre Lyngvej 3 fra 2005

